

## Katehetske inicijative hrvatskih isusovaca u Zagrebu u drugoj polovici XX. stoljeća

Tonči Trstenjak\*

### Sažetak

*Isusovci uz Baziliku Srca Isusova u Zagrebu su već od 1951. kroz ispovijed, duhovne vježbe, sustavne propovijedi na nedjeljnoj misi, korizmene konferencije i nešto kasnije vjeronauk za studente imali snažan utjecaj na mlade u Zagrebu. Tu su se naročito istakli: Josip Egon Scheibel, Mijo Škvorc, Filip Johler i Ivan Kozelj. Studentski vjeronauk u »Palmi« sustavnije se vodi od 1963, a značajnu novinu će uvesti p. Luka Rađa osnivanjem SKAC-a, internet-caffea i ljetnim projektom »Modrave« od 2003 godine.*

*Na Jordanovcu uz FTI osnovana je 1968. vjeronaučna skupina »Jordan« koja će se isticati svojom kvalitetom. Poseban je slučaj Stanko Weissgerber koji je jedan od inicijatora Katehetskih ljetnih škola (1967), prvoga Katehetskog plana (1967), Katehetskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije (1970. g.) i pisac prvih suvremenih hrvatskih katehetskih priručnika za mlade: »S Kristom kroz mladost« i »S vjerom u život« (1972).*

*Ključne riječi: kateheza, kateheza mladih, studentski vjeronauk, isusovci, Katehetsko vijeće, Katehetske ljetne škole, katehetski priručnici, katehetski plan, Stanko Weissgerber, Ivan Cvitanović*

### Uvod

Ne umanjujući zasluge mnogih crkvenih osoba i redovničkih zajednica na području vjeronaučne pouke sve od doba katoličke reforme započete Tridentskim saborom, sa svom odgovornošću smijemo tvrditi kako je Družba Isusova od samih svojih početaka dala najveći doprinos katehizaciji, kako odraslih tako i djece. Njezin osnivač sv. Ignacije Loyolski ne samo da joj je bio prvi primjer revnog katehete djece i neukih po rimskim ulicama i trgovima<sup>1</sup> nego je u *Ustanovama* Reda izričito napisao da »cilj te Družbe nije samo trsiti se uz Božju milost oko spasenja i usavršavanja vlastite duše, nego s pomoću iste milosti (...) svim silama nastojati oko

\* Prof. dr. sc. Tonči Trstenjak, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu. Adresa: Jordanovac 110, p. p. 169, 10001 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: antun.trstenjak@ffdi.hr

1 Usp. Villoslada, G. R., *San Ignatio de Loyola — Nueva Biografía*, BAC, Madrid, 1986. 549 ss.

spasenja i usavršavanja duša svojih bližnjih.«<sup>2</sup> U pravilima skolastika jasno piše: »Neka se odgovarajući studij također posveti načinu u razlaganju kršćanskoga nauka, a taj neka bude prilagođen shvaćanju djece i neukih.«<sup>3</sup> O tome svjedoče brojni katekizmi i katehetska literatura isusovačkih autora tijekom četiri stoljeća njihova djelovanja na hrvatskim prostorima, počevši od *Nauka karstianskoga* patera Aleksandra Komulovića iz 1582. g., pa do katehetskih priručnika oca Stanka Weissgerbera u zoru postkoncilske katehetske obnove sedamdesetih godina prošlog stoljeća.<sup>4</sup>

### 1. *Studentski vjeronauk u Palmi: dramatični počeci*

U novim prilikama komunističke diktature od 1945. g. isusovci nisu mogli bez svoga stoljećima izgrađivanog djelovanja evangelizacije mladeži. U Svetištu Srca Isusova u Zagrebu tri su stvari privlačile katoličku studentsku mladež i zagrebačku inteligenciju: dobro pripremljene propovijedi svake nedjelje na misi u 11.00 sati,<sup>5</sup> trodnevne korizmene tematske konferencije i mogućnost duhovnog vodstva kroz ispovijedi. Tu su se krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća osobito isticali p. Mijo Škvorc,<sup>6</sup> p. Filip Johler, p. Ivan Kozelj i p. Josip Egon Scheibel kao kateheta i ispovjednik.

Upravo je p. J. E. Scheibel, koji je djelovao u Rezidenciji Družbe Isusove uz Baziliku Srca Isusova u Zagrebu od 1951. do 1962. g., kroz vjeronauk i ispovjedaonicu veoma utjecao na studente. Osobito je bio uspješan kod vjerskog odgoja do tada relativno zanemarene ženske mladeži, i to pretežno kroz vodstvo u sakramentu ispovijedi. On od 1954. svake godine organizira duhovne vježbe zatvorenog tipa za djevojke u Zagrebu i, osobito uspješno u konspirativnim uvjetima stalnog praćenja Udbe, kod ss. karmelićanki Presv. Srca Isusova u Hrvatskom Leskovcu.

O odgoju ženske mladeži ovise buduće obitelji, znao je govoriti upozoravajući na nemar prema toj vrsti apostolata. Poticao je djevojke na proučavanje vjere i na duhovni život, te neka bi radom i svjedočenjem bile primjer u svim sredinama, počevši od fakulteta, gdje je tada među studenticama bilo slučajeva pravih obraćenja. Dvije studentice je 1958. poslao na studij teologije u Friburg u Švicarsku,

2 Loyola, I., *Constitutiones S. J.*, Primum ac generale examen, I. 2.

3 *Isto*, IV, pogl. VIII, br. 6

4 O tome vidi: T. Trstenjak, *Hrvatski katekizmi isusovačkih autora*, u AA. VV., *Isusovci u Hrvata*, Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog simpozija, FTI, Zagreb, 1992, 169–180.

5 Bila je to tiha latinska misa na kojoj je pjevao Akademski zbor pod vodstvom mo. Đure Tomašića, za vrijeme koje je slijedila »propovijed za intelektualce. Može se zvati i studentskom misom«, piše p. Petar Ribinski SJ u »Vijestima iz Provincije« g. 1961, 156.

6 P. Mijo Škvorc zbog tih je propovijedi i studentskog vjeronauka, gdje je svakog tjedna okupljao i do 600 studenata, 1954. bio prvi put uhićen, a 1956. suđen za neprijateljsku propagandu i osuđen na 2. g. strogo zatvora, koji je odležao u Staroj Gradiški. Zapamćen je njegov briljantan nastup u javnom dijalogu s marksistom dr. Brankom Bošnjakom u Studentskom centru u Zagrebu 28. 03. 1967. pred oko dvije i pol tisuće studenata (Vidi knjigu: Bošnjak, B., Škvorc, M., *Kršćanin i marksist*, Zagreb, 1969). 1970. imenovan je pomoćnim biskupom zagrebačkim. Umro je 15. veljače 1989. g.

piše u svojim uspomename dugogodišnja djelatnica na Vatikanskom radiju i jedna od prvih njegovih suradnica Emica Vesely.<sup>7</sup>

Tih se godina u Palmotićevoj ulici u isusovaca vjeronauk za srednjoškolsku i studentsku mladež držao samo za mušku populaciju mladih. Djevojke koje su bile zainteresirane išle su franjevcima na Kaptol 9, gdje se takav vjeronauk održavao u mješovitim grupama. Jednom se za vrijeme studentskog vjeronauka za mladiće, koji je vodio p. J. E. Scheibel, dogodio »incident« koji je iznenada promijenio situaciju. U Zagreb je naime na studij farmacije u jesen 1959. g. došla skupina studenata Slovenaca iz Ljubljane, jer je tamo postojala samo viša farmaceutska škola od 2 g. i nije bilo moguće dobiti sveučilišnu diplomu. Jedan se od njih kod slovenskih isusovaca raspitivao za mogućnost studentskog vjeronauka u Zagrebu, pa su mu preporučili onaj u Palmotićevoj.

U dan i sat kad se u prostoriji kraj crkve držao vjeronauk samo za mladiće, taj je student iznenada upao unutra s još tri slovenske kolegice ne znajući da je to vjeronauk isključivo za mladiće. Svi su bili zatečeni nastalom situacijom, ali se vjeroučitelj p. J. E. Scheibel brzo snašao i pozvao iznenadene djevojke neka sjednu. Tako je igrom slučaja uveden novi običaj. P. Scheibel je bio jako zadovoljan što se to dogodilo, te je odmah sve djevojke koje su se kod njega ispovijedale pozvao na vjeronauk u tu grupu. I meni je tako rekao neka dođem idući put. Otada smo rado dolazile i bilo nas je svaki put sve više. Uskoro smo dobili i veću prostoriju.<sup>8</sup>

Slovenski student koji je uveo djevojke i tako i nehotice pomogao da se stvori mješovita studentska vjeronaučna grupa 1962. ušao je u novicijat Družbe Isusove i danas je ugledni slovenski isusovac p. Tomaž Podobnik.

P. Scheibel je također individualno radio s nekima od svojih studenata, vježbao ih za javne nastupe, posuđivao im vjersku literaturu, organizirao svake godine za njih duhovne vježbe, pa je više njih odabralo duhovni poziv.<sup>9</sup>

Evo kako to razdoblje opisuje izravna svjedokinja Anka Petričević (danas s. Marija od Presvetog Srca, klarisa), poznata i priznata hrvatska književnica kršćanske inspiracije:

Providnost, koja upravlja našim putovima, htjela je da pohađam svoju najmiliju baziliku Srca Isusova u Zagrebu i to od početka moga studija na Filozofskom fakultetu, tj. od godine 1950. do 1955., kada su se intenzivno održavale konferencije za intelektualce, predvođene od patara Egona Scheibela, patra Mije Škvorca i patra Filipa Johlera, isusovaca. (...) Iako sam nekoliko mjeseci (mislim od mj. listopada 1950. do veljače 1951.) stanovala u samostanu Školskih sestara u Vrbanićevoj, odlazila sam u Palmu. Slušala sam patra Scheibela (mislim da je on prvi počeo te konferencije između ove trojice).<sup>10</sup>

7 E. Vesely, Sjećanje na studentski vjeronauk u Palmotićevoj, privatno pismo u arhivu T. T.

8 *Isto.*

9 Krajem 1962. g. p. Josip Egon Scheibel (rođen u Osijeku 1916. g.) otišao je na liječenje u Švicarsku i nije se više vraćao u Hrvatsku, jer mu je 1964. povjeren na uređivanje Hrvatski program Radio Vatikana. Umro je u Zagrebu 1994. g.

10 Svjedočanstvo Anke Petričević (s. Marije od Presv. Srca, klarise): Samostan sv. Klare, Split, 24. veljače 2001. Vidi u [www.skac.hr/palmasi/smops.htm](http://www.skac.hr/palmasi/smops.htm)

Pater Scheibel je naročito pokazivao sklonost psihoanalizi Freuda, Junga i Fromma. Osobito je rado isticao Junga i Fromma u svojim tumačenjima dubina ljudske duše. To je bila tematska novost koja je zanimala mladu publiku, dajući im priliku, kako piše autorica, za raščlanjivanje i vatrene diskusije nakon mise pred Bazilikom.

Potom je nastupio pater Škvorc. On bi zanio publiku svojom erudicijom, rječitošću, golemim poznavanjem kulture–književnosti. Kroz Danteovu »Božansku komediju« tumačio je sudbinu čovjeka, koji polazi sa dna Kocita, preko očišćenja, do svoga Empirija. Kroz te alegorije i simbole udario je na tadašnje stanje u društvu te smo bili sigurni da će doći pred Sud (državni), iako se on znao vješto izvuci. On bijaše predmet naših živih diskusija, tj. njegove propovijedi. Mi bismo, borbena studentska katolička mladež, znali naprosto kliknati, znajući da u toj »šutnji Crkve« ima netko tko slobodno u naše ime zbori. Bila sam mu i na suđenju, u par navrata. Nije pokazivao nimalo tjeskobe ni straha, čak je činovnici diktirao kako će pravilno napisati imena pojedinih filozofa. Jer očito je: udario je na marksizam, na bezbožničku ideologiju, ali — kroz alegorije; preko Dantea.<sup>11</sup>

Budući pomoćni zagrebački biskup pater Mijo Škvorc bio je bez sumnje nenadmašeni govornik tradicionalnog kova. Na njegove su propovijedi u to doba profesori glume Zagrebačke akademije slali svoje studente kako bi vidjeli primjer vještih i dobro pripremljenih govora koji su prštali citatima filozofa i književnika. On je svojim nastupima oduševljavao i hrabrio sve brojniju katoličku inteligenciju, što je zasmetalo komunističkom režimu, pa će Pater uskoro biti uhićen i osuđen na robiju.<sup>12</sup>

Odjednom se na vratima Bazilike pojavio veliki, upadljivi naslov; pred Uskrs 1954: »Bog je tajanstvena dimenzija našega života«. I ime voditelja konferencija: patra Filipa Johlera. Sam taj naslov privukao me, uvlačio dušu u tajanstvenu nazočnost. I zaredale su njegove propovijedi — pune svjetlosti nadnaravnoga svijeta. Iz tih riječi izbijala je čudesna, božanska snaga i privlačila mi dušu; isejeljivala sve unutarnje rane; uzdizala k Bogu. Propovijedi su mu bile dogmatsko–doktrinarno–teološki fundirane, racionalno obrazložene a opet tako božanski natopljene. Osjećah da me privlači neka čudesna snaga. Bila je to uistinu snaga koja je zrcalila iz njega, snaga Duha Svetoga.<sup>13</sup>

Tada studentica koja traži svoj životni put, Anka Petričević upravo je u pateru Filipu Johleru našla srodnu dušu. Bio joj je od tada duhovni vođa i ona ga smatra najzaslužnijim za svoj odabir redovničkog poziva.<sup>14</sup> Anka primjećuje kako je pater Johler gajio naročitu pobožnost Blaženoj Djevici Mariji i nikada nije održao propovijed, a da nije zborio o njoj.

Pater me nije ispuštao iz svojih ruku; borio se za mene i na blagdan Sviječnice (prethodno sam diplomirala 11. X. 1955.) ja sam ulazila u klauzuru, a on istoga dana (što mi tada bijaše nepoznato) on je odlazio za Austriju (inače bi stradao od komunista).

11 *Isto*.

12 Vidi bilješku br. 3.

13 A. Petričević, *Isto*

14 Vidi u A. Petričević, *Čežnja za vječnom Ljubavi*, Split, 1990, 344 ss.

Bogu, Mariji i njemu imam zahvaliti za svoje zvanje. Smatrala sam ga svetim redovnikom i prva bih svjedočila za njegovu kauzu.

Dok sam s drugim kolegama pred crkvom komentirala pojedine navode iz poropovijedi patra Scheibela i patra Škvorca, dotle sam o patru Johleru »molila«. Prolazila bih alejama u društvu Milene Stančić i o njemu božanski zborila. Samo njegovo ime ispunjalo mi dušu smislom.

Napominjem: za vrijeme suđenja patru Škvorcu, odnosno istrage, izvodili su na prelušavanje Domagoja Šimetina (bio je na istoj mojoj grupi na Fakultetu) i Branka Kurtovića. Oni su dali najpozitivnija svjedočanstva o njemu (bili su zatvoreni). Čula sam iz pouzdanih izvora da su i mene htjeli zatvoriti, ali su imali obzira što sam bila hrv. književnica.<sup>15</sup>

Katolička studentska mladež nadahnjivala se na tim konferencijama za akademsku publiku u Palmi. U studentskim domovima i sastajalištima o tome se raspravljalo, što je dodatno zabrinjavalo ondašnji režim. Iz tih su krugova kasnije iznikli poznati intelektualci kršćanske inspiracije poput Anke Petričević i Jure Jurasa.

No, upravljena patrom Johlerom, moja je duša sve dublje ronila u božanske realnosti, sazrijevajući i osposobljavajući se za totalnu žrtvu iz ljubavi prema Ljubavi, znajući da ću na taj način najviše koristiti i svojoj Domovini.<sup>16</sup>

Ovo svjedočanstvo ugledne hrvatske književnice kršćanske inspiracije donio sam manje–više u cijelosti jer na najbolji način oslikava duh onoga vremena u kojem djeluju prvi isusovački studentski katehete, njihov karakter, metode djelovanja i plodove među studentskom mladeži u Zagrebu od pedesetih godina XX. stoljeća.

## 2. Izvrsni graditelji na dobrim temeljima

Tako je malo–pomalo stvorena tradicija studentskog vjeronauka kod isusovaca uz Svetište Srca Isusova, koja traje uz veće ili manje uspone i padove do danas. Nakon p. J. E. Scheibla, od 1963. g., djelovanju među studentskom mladeži pristupa se s više pozornosti. Studentski su katehete, kao i propovjednici na akademskim misama nedjeljom u 11.00, bili u to vrijeme vrhunski isusovački intelektualci i duhovno vrlo zrele osobe, pa će »Palma« u Zagrebu malo–pomalo postati sinonim studentskog vjeronauka. Uz već spomenute, veliki su trag ostavili p. Josip Ćurčić i p. Ante Katalinić, dugogodišnji vrsni propovjednici.

Sistematski s akademskom mladeži od 1966. g. radi p. Josip Weissgerber, profesor psihologije i filozofije, plodni pisac i glazbenik (1922–1985). Na studentski vjeronauk redovno dolazi preko 300 mladih.

15 A. Petričević, *Svjedočanstvo... Isto*

16 P. Filip Johler (r. 1919. u Filipovu u Bačkoj) nije bio studentski kateheta nego propovjednik na akademskim misama 1950–1954. g. i duhovnik. Komunistički mu je režim pripremao suđenje, pa je 1956. otišao u Austriju. Umro je u Beču 1995. g.

Ujesen 1969. za studentskog vjeroučitelja dolazi p. Vladimir Horvat. Susreti se iz Kongregacijske kapele sele u tzv. zgradu novicijata u dvorištu. On 1970. g. uvodi subotom neku vrstu zabave za mlade »Agape«, što će izazvati protivljenja u isusovačkoj zajednici. Bile su to vrlo burne godine nacionalnog buđenja i slamanja Hrvatskog proljeća.

P. Pero Sabolić postaje studentskim vjeroučiteljem 1972. g. On će voditi dvije grupe od oko 150 mladih ponedjeljkom i četvrtkom. Organiziraju se hodočašća u marijanska svetišta i izleti.

Značajan trag ostavio je p. Božidar Nagy, koji je studentskim katehetom bio od 1977. do 1982. g. Ostao je zapamćen po organizaciji hodočašća, osobito u Rim, i organizaciji prvog »Uskrsfesta« 1978. g. prigodom pedesete godišnjice smrti bl. Ivana Merza. On pokreće i Teološki studij za laike koji će se kasnije integrirati u Odjel za kršćanski nazor (OKN) na FFDI–ju. Tada se uređuje nova velika dvorana u prizemlju zgrade starog novicijata.

Studentski vjeronauk u Palmi za vrijeme vodstva p. Izidora Jedvaja od 1982. do 1988. dostiže brojku od oko 300 redovnih polaznika. To je razdoblje bogata duhovnog života i procvata duhovnih zvanja u Palmi. Desetak svećenika i tri redovnice potječu iz skupine p. I. Jedvaja. Tada se intenzivira rad studenata u karitativnim aktivnostima p. Antuna Cveka, iz čega će kasnije nastati udruga »Kap dobrote«.

Sličnim je stilom rada od 1988. do 2000. g. nastavio p. Stjepan Fridl, koji također okuplja do 300 mladih. On uvodi duhovne vježbe za mladež uoči Uskrsa. Tada se osniva ZKŽ (Zajednica kršćanskog života) kao zamjena za nekadašnje cvatuće Marijine kongregacije. Osniva se i grupa mladih pjevača »Oaza« pod vodstvom isusovačkog bogoslova Nike Bilića.

Tisuće mladića i djevojaka tijekom proteklih pola stoljeća tu je stjecalo svoju vjersku, moralnu, kulturnu naobrazbu i odgoj, družilo se, išlo na zajednička ljetovanja ili hodočašća sve do Rima, Lurda i Fatime. Mnogi su od njih i danas ugledni stručnjaci u svojim područjima i ujedno snažni svjedoci vjere u svojim sredinama. Neki djeluju u vjerničkim organizacijama i zauzimaju istaknuta mjesta te uživaju društveni ugled.<sup>17</sup>

Sadržajno i metodički katehete su se prilagođavali situacijama, uvijek gajeći nadalje individualan pristup svakoj pridošloj osobi, u velikoj želji i s mnogo samoprijedora, da bi je zadržali u vjerničkoj zajednici, da bi joj izložili i objasnili vjerske istine i približili osobu Isusa Krista.<sup>18</sup>

Veliku novost u novim prilikama, osobito za populaciju mladeži, u »Palmi« je proveo u svom karizmatičkom stilu p. Luka Rađa, koji postaje studentski kateheta

17 Između ostalih iz tih su vjeronauka potekli gotovo svi suradnici u pastoralu braka i obitelji, kao i osnivači i brojni tim–parovi Vikenda BS–a (*Bračnih Susreta*).

18 O svim dosadašnjim studentskim katehetama u »Palmi« s njihovim kratkim biografijama i fotografijama vidi na stranici [www.skac.hr/palmasi](http://www.skac.hr/palmasi)

2000. godine. On brzo prepoznaje znakove vremena i u svom apostolskom žaru pronalazi nove načine okupljanja studentske mladeži. Osniva Studentski katolički centar (SKAC), pokreće izvrsno uređivanu internetsku stranicu *www.skac.hr*, a 2002. g. otvara internet–caffe. No najveći i najvrjedniji njegov projekt su bez svake sumnje »Modrave«: molitveno i radno ljetovanje mladeži cijele Hrvatske na poluotoku Modrave ispred Pirovca. Oko 700 mladih svakog se ljeta od 2003. g. u srpnju, kolovozu i rujnu, u smjenama (50–70 osoba u jednoj smjeni), po 7 dana druži, odmara, pjeva, moli i radi u improviziranom šatorskom naselju bez struje na rtu Ovan.<sup>19</sup>

### 3. Zajednica »Jordan«

Prije točno četrdeset godina na Jordanovcu u Zagrebu, na mjestu gdje je sada Filozofski fakultet Družbe Isusove, burne 1968. g. p. Ivan Fuček, tada profesor moralne teologije na FTI–u i rektor Kolegija Družbe Isusove na Jordanovcu, počinje s vjeronaukom maloj grupi zagrebačkih studenata. Ta će skupina uskoro postati jednom od značajnijih vjeronaučnih zajednica u Zagrebu zahvaljujući nesebičnom zalaganju svojih kateheta, ne toliko brojem koliko kvalitetom koju se dostizalo kroz brigu za svakog pojedinca ponaosob, svakogodišnje ignacijanske duhovne vježbe u Opatiji, naglasak na euharistiju i liturgiju, karitativno djelovanje, studijski pristup problematici, zajednička hodočašća i ljetovanja na moru te bogat društveni život. Iako je ova studentska zajednica bila vezana uz isusovačku Župu Bezgrješnog Srca Marijina na zagrebačkom Jordanovcu, pa se i nazvala »Jordan«, njezini su članovi dolazili gotovo iz cijele Hrvatske. Razvile su se svekolike aktivnosti, a naročito je bila snažna pripadnost grupi koja traje do danas.<sup>20</sup> Tu je nastao i list »Jordan« koji je dostigao zavidnu razinu, a uređivali su ga isključivo studenti članovi zajednice, danas poznati intelektualci i javni djelatnici, poput *prof. dr. Vladimira Lončarevića*, *prof. Tomislava Salopeka*, *Sanka Josipa Rabara* i mnogih drugih. Prigodom dvadesete obljetnice studentske zajednice »Jordan« časopis »Obnovljeni život« objavio je poseban separat o toj nadasve zanimljivoj i u mnogočemu netipičnoj vjeronaučnoj grupi mladih koja ove godine slavi četrdeset godina svog nastanka.<sup>21</sup>

19 Vidi na linku internetske stranice: *www.skac.hr*

Tu prestaje ovaj naš panoramski prikaz iz bogate riznice rada s akademskom mladeži u popularnoj Palmi.

20 Svake se godine do danas članovi zajednice »Jordan« okupljaju na druženje, međusobne susrete i susrete s bivšim katehetama. Nakon p. I. Fučeka, koji je 1974. postao profesorom na Gregorijani u Rimu, kao katehete tu su zajednicu vodili između ostalih p. Tomo Slokar, p. Tonči Trstenjak, p. Nikola Stanković, p. Mirko Nikolić, p. Ivica Hang.

21 Vidi opširan opis nastanka i tijek života vjeronaučne zajednice »Jordan« u »Obnovljeni život«, 2/1990, *Jordan*, I–LX.

#### 4. P. Stanko Weissgerber — pokretač postkoncilske katehetske obnove

Poseban je slučaj p. Stanko Weissgerber (1924–1974), koji je ušao u povijest hrvatske kateheze kao pokretač i najistaknutiji promicatelj katehetske obnove u Hrvata poslije Drugoga vatikanskog sabora i vrlo aktivan sudionik u osnivanju katehetskih struktura na nacionalnoj razini.<sup>22</sup> Početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća bio je suradnik p. Josipa Jovića u začetku pastorala obitelji i braka, a nakon njegova premještanja u Opatiju (1968) njegov nasljednik. Ipak će jedan usputni događaj, kako to često biva u životu, p. Stanka usmjeriti na područje kateheze, gdje će ostati zauvijek zapamćen.

Polovicom veljače 1967, za vrijeme održavanja Teološko–pastoralnog tjedna u Zagrebu, tadašnji kateheta studentske mladeži u Splitu i kasnije popularni župnik splitske prvostolnice don Ivan Cvitanović posjetio je u njegovoj sobi na Jordanovcu o. Miju Škvorca. Tom se prilikom poveo razgovor o potrebi okupljanja katehetskih djelatnika, osobito onih koji se zauzimaju na području katehizacije mladeži. U tom trenutku p. Škvorc je dao pozvati u svoju sobu p. Stanka Weissgerbera, koji je tada u Kolegiju D. I. na Jordanovcu bio duhovnik i profesor katehetike na FTI-u. Zajednički su došli do ideje da se osnuje radna grupa kateheta na dragovoljnoj bazi i da se što prije organizira sastanak na kojem bi prisutni katehete imali priliku izmijeniti svoja iskustva i probleme kako bi zajednički pomagali jedni drugima savjetom i stručnošću.<sup>23</sup>

Od tada će o. Stanko W. ulagati sve svoje sile i poslovičnu ustrajnost u okupljanje kateheta, stvaranje katehetskog plana i programa za mlade, usavršavanje u znanju iz katehetike i pisanje katehetskih priručnika na temelju anketnog snimanja terena na području cijele ondašnje države.<sup>24</sup>

Zajedno s don Ivanom Cvitanovićem i uz svesrdnu potporu splitsko–makarskog nadbiskupa dr. Frane Franića u srpnju te iste 1967. na otoku Čiovu je organiziran prvi Radni tjedan kateheta.<sup>25</sup> Tu je osnovana Interdijecezanska katehet-

22 Vidi bilješku br. 8 ove studije! Također: Tonči Trstenjak, *Katehetske ljetne škole od prve ideje do desetgodišnjeg jubileja*, u »Kateheza«, 1/1984, 66–74; Marko Pranić, *Katehetska gibanja u našoj crkvi poslije Drugog svjetskog rata*, »Kateheza« 7/1985, br. 3, 9.

23 Taj događaj se nalazi u bilješkama i neobjavljenom dnevniku p. Stanka Weissgerbera, i on se na njega poziva u nekoliko svojih pisama iz 1967. Na tom *Teološko–pastoralnom tjednu za svećenike* u Zagrebu 1967. p. Stanko W. je održao predavanje »Nova dostignuća katehizacije mladeži u pubertetu«. Predavanje je sačuvano u originalu s popisom literature kojom se služio. Bila je to uglavnom literatura s francuskoga i njemačkoga jezičnog područja, tada vrhunskih autora: Pierea Babina, Jacquea Audienta, Morisa Debesa, Andrea Godina, Antoina Vergotea, Vana Castera, Jungmana i sl. Te 1967. na Bledu u Sloveniji je u listopadu održan Katehetski kongres njemačkih katehetskih stručnjaka na kojem su sudjelovali i teolozi te katehetičari iz ondašnje Jugoslavije. Taj je Kongres, kako se vidi iz sačuvanih bilježaka, na p. Stanka W. ostavio snažan dojam.

24 Vidi Josip Weissgerber, *Studije o obitelji*, Obiteljski odjel FTIDI-ja, Zagreb 1978, 15–17.

25 Split je već imao tradiciju *Katehetsko — dijecezanskih tečaja* koje je s velikim marom organizirao ndb. Frane Franić u zgradi centralnoga bogoslovskeg sjemeništa. Godine 1966. od 5–8. srpnja održavao se takav tečaj pod naslovom »Pastoralna konstitucija Crkva u suvremenom svijetu u našoj ka-



ska radna zajednica sa zadatkom izrade katehetskog plana za mladež prelaznih godina (preadolescente i adolescente). Nacrt toga Katehetskog plana izrađen je već na Radnom tjednu u Čiovu i poslan na odobrenje Biskupskoj konferenciji, koja ga odobrava na svom jesenskom zasjedanju 15. rujna 1967. Odobrenje nosi potpis predsjednika Biskupske konferencije Jugoslavije nadb. Franje Šepera.

Iste godine 1967, ujesen, p. Stanko W. sastavlja anketni upitnik za mlade katehizante, koji je imao za cilj upoznati duševno i religiozno stanje mladeži od 13 do 19 godina, umnožava ga ciklostilom i šalje u 68 centara s molbom da se provede anketa i vrate mu ispunjeni listići. U povijesti kateheze u Hrvata bilo je to prvo tako opsežno istraživanje.

Na temelju rezultata oko 3000 vraćenih ispunjenih anketnih listova p. Stanko W. ispravlja i dopunjuje već odobreni Katehetski plan na Radnim tjednima kateheta u Bolu na Braču 1968. i 1969. Radilo se o trodnevnim sastancima najangažiranijih tadašnjih katehetskih djelatnika na kojima se stvarao Radni program za srednjoškolsku i studentsku mladež. Na tako egzaktnim metodama izrađenog i temeljito analiziranog i razrađenog programa o. Stanko W. će izraditi kateheze, umnožene ciklostilom, i slati ih na pokusni rad u 1300 katehetskih centara u kojima se na području ondašnje države radilo s mladeži.

Uvažavajući brojne primjedbe i sugestije kateheta mladih diljem države, o. Stanko W. se dao na konačnu izradu kateheza koje će biti tiskane zajedno s posebnim priručnikom za katehete. Najprije je 1971. u čakovačkoj tiskari »Zrinski« u nakladi od 20.000 primjeraka tiskan priručnik za VII. razred osnovne škole »S Kristom kroz mladost«<sup>26</sup>, koji je doživio i drugo izdanje u nakladi od 30.000 primjeraka. A 1972. kod istog izdavača (Katehetski izdavački centar, Split) i iste tiskare izlazi prvo izdanje katehetskog priručnika za VIII. razred »S vjerom u život« u nakladi od 30.000 primjeraka.<sup>27</sup>

Oba priručnika su rađena kao ukoričene mape, odnosno radne bilježnice s ovitkom u tri boje uz izvorna likovna i grafička rješenja slikara i likovnog pedagoga Zlatka Kovačića, s katehezama u 29 tematskih cjelina koje su pretpostavljale aktivno sudjelovanje katehizanata. Teme su bile pomno odabrane i prilagođene njihovoj dobi. Jednostavan i razumljiv stil, početna pitanja, razrada koja je vodila računa o tjelesnom, duševnom i intelektualnom razvoju mladog čovjeka. Slijedili su zaključci koji su se morali donijeti u slobodnoj raspravi i upisati u mapu. Potom je dolazila molitva ili citat iz Evandjelja. Na kraju je bio domaći zadatak koji je vodio računa o stvarnom životu i prilikama mladih. U posebnom priručniku za katehetu svaka je tematska cjelina bila sadržajno i metodološki do u tančine objaš-

tehezi«. Na tom je tečaju sudjelovao p. Stanko W., a sačuvane su i njegove rukom pisane bilješke. Predavači su uglavnom bili stručnjaci ili praktikanti–svećenici s područja Dalmacije.

26 Imprimatur za tiskanje je dao dr. Frane Franić, nadbiskup splitsko–makarski i tadašnji predsjednik Katehetskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije. Kao izdavač figurirao je *Katehetski izdavački centar* u Splitu. Urednik je Antun (Tonči) Trstenjak, tada student teologije na FTI-u.

27 P. Stanko Weissgerber je već radio na pripremi priručnika za VI. razred »Na pragu mladosti«, ali ga je usred tog posla zatekla iznenadna smrt, 12. siječnja 1974.

njena za lakše snalaženje vjeroučitelja. Urednik svih tih priručnika je bio tadašnji student teologije, isusovac Antun–Tonči Trstenjak.

Oslonjeni na stvarne životne probleme mladih onog vremena, metodički prilagođeni aktivnom radu svakog sudionika u katehezi, ti su katekizmi postigli za ono vrijeme golem uspjeh te znatan odjek u crkvenim i izvanckvenim krugovima. Bilo je to u doba prilagodbe Crkve u Hrvata postkoncilskim trendovima i suvremenom dobu velik, kvalitetan skok naprijed u katehetskoj obnovi. Od tada će na katehetskom području sve krenuti novim putem. Zasluga je o. Stanka W. da je prvi krčio staze i pokazao put katehetske obnove u Hrvatskoj.

### 5. *Katehetska ljetna škola i Katehetsko vijeće Biskupske konferencije*

Katehetska ljetna škola bila je svojevremeno najveći godišnji pothvat Katehetskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije. Godina 1970. bila je veoma važna u osnivanju jedne takve inicijative. Naime na katehetskom savjetovanju u Vepricu kod Makarske od 21. do 23. rujna te godine predloženo je da se organiziraju, kako to piše o. Stanko u svom dnevniku, »susreti svećenika u kojima bi teoretičari informirali katehete o napretku i novostima katehizacije a oni praksom usavršili svoje pothvate. Na ovogodišnjem katehetskom savjetovanju u Makarskoj, rodila mi se misao da nam je potrebna neke vrste Ljetna škola za katehete. Pred 3 godine je tako nešto planirala Katehetska radna zajednica na Čiovu.«<sup>28</sup>

Prva se Katehetska ljetna škola u organizaciji tek osnovanoga Katehetskog vijeća BKJ–a održala u Zadru u sjemeništu »Zmajević« i trajala je deset punih dana, od 6. srpnja 1971, na temu: »Idite po svem svijetu i učinite mojim učenicima sve narode« (Mt 28, 19). Organizator je bio don Ivan Cvitanović, tajnik Katehetskog vijeća Biskupske konferencije, jer je Zadarska crkva u to doba proživljavala tešku krizu burnoga postkoncilskog previranja među svećenicima.

U pismu koje će p. Stanko W. 29. svibnja 1971. napisati don Ivanu Cvitanoviću čitamo: »Neka Ljetna škola bude škola zbližavanja raznih stavova i raznih ljudi! Katolički, koncilski, pluralistički! A pravovjerno!«<sup>29</sup> Na toj i na ostalim Katehetskim ljetnim školama do svoje smrti o. Stanko W. držao je predavanja i aktivno je sudjelovao u njihovoj organizaciji, animaciji i radu.

Katehetsko vijeće Hrvatske biskupske konferencije i dan–danas je nositelj cjelokupnog usmjeravanja katehetskih tokova u Hrvatskoj i jedan je od najvažnijih organa Biskupske konferencije. Kao član Katehetske radne zajednice p. Stanko W. aktivno sudjeluje u osnivanju Katehetskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije. Katehetska radna zajednica naime šalje 12. lipnja 1969. pismo Biskupskoj konferenciji Jugoslavije u kome predlaže, uz ostalo, »formiranje grupe koja bi uz biskupe bila zadužena za katehizaciju u zemlji«.

28 Tu zabilješku iz osobnog dnevnika autor ove studije citirao je i u već citiranom članku *Katehetske ljetne škole od prve ideje do desetogodišnjeg jubileja*. Vidi bilješku br. 13.

29 Pismo je u posjedu autora ove studije.

Tako je rođena ideja o Katehetskom vijeću Biskupske konferencije Jugoslavije, koje će biti osnovano 17. studenog 1970. Za prvog predsjednika biskupi su izabrali nadbiskupa splitsko–makarskog dr. Franu Franića, a prvi tajnik će postati don Ivan Cvitanović. Među prvim članovima nalazi se i o. Stanko Weissgerber.

Time je obnoviteljski katehetski pokret stekao punu crkvenu legitimnost i zadio zaokruženi institucionalni karakter. Bila je to potvrda ispravnosti i vrijednosti truda tadašnjih hrvatskih katehetskih entuzijasta, a ujedno i čvrst temelj za solidnu i plansku obnovu kateheze u našoj Crkvi. Uloga p. Stanka Weissgerbera, kao što smo nastojali pokazati, u tom je procesu bila od golemog značenja. Njegovo je ime zbog doprinosa koji je dao novom katehetskom gibanju postkoncilske Crkve u Hrvata opravdano istaknuto u domaćim i stranim katehetskim leksikonima.<sup>30</sup>

30 Vidi *Religijsko–pedagoški leksikon*, KSC, Zagreb 1991, 801–802.

*Catechetical Initiatives of Croatian Jesuits in Zagreb during the Second Half of the 20th Century*

*Tonči Trstenjak\**

*Summary*

*Since 1951 the Jesuits of the Basilica of the Heart of Jesus in Zagreb have had a great influence on the youth of the city through the sacrament of confession, through spiritual retreats, systematic Sunday homilies, Lenten conferences and, later, religion lectures adapted to the student population. Among the most prominent priests involved in this work were Egon Josip Scheibel, Mijo Škvorc, Filip Johler and Ivan Kozelj. Religion lectures for the student population at »Palma« have been under their systematic guidance since 1963, and were recently enriched by the significant innovations introduced by Fr. Luka Rađa through his founding of SKAC (Catholic Centre for Students), the internet-café and the summer project »Modrave« since 2003.*

*At the Jordanovac Street location, the Philosophical — Theological Institute and the catechetical group »Jordan« were founded in 1968, the latter being distinguished by quality. In a class by himself is Stanko Weissgerber who was one of the initiators of the Catechetical Summer School (1967), of the first catechetical plan (1967), the Catechetical Council of the Bishops' Conference of Yugoslavia (1970) and author of the first contemporary Croatian catechetical manuals for young people entitled »With Christ through Youth« and »With Faith into Life« (1972).*

*Key words: catechesis, catechesis of youth, religion lectures adapted to students, Jesuits, Catechetical Council, Catechetical Summer School, catechetical manuals, catechetical plan, Stanko Weissgerber, Ivan Cvitanović*

\* Prof. dr. sc. Tonči Trstenjak, Faculty of Philosophy of the Society of Jesus in Zagreb. Address: Jordanovac 110, p. p. 169, 10001 Zagreb, Croatia. E-mail: antun.trstenjak@ffdi.hr